

Simon kunta
Ratatie 6
95200 Simo
simon.kunta@simo.fi

LAUSUNTO

31.5.2024

Dnro 187/2024

LAKKASUON TUULIVOIMAPUISTON OSAYLEISKAAVA

Enersense Wind Oy ja VALOREM Energies Finland Oy suunnittelevat Simoon enintään 15 tuulivoimalan tuulivoimapuistoa, joka sijaitsee noin 6,5 kilometriä Simon keskustaajamasta itään ja rajautuu Iin kuntarajaan, sekä noin 8–10 km pituista 110 kV:n voimajohtoa tai maakaapelia tuulivoimala-alueelta länteen Simojoen sähköasemalle. Tuulivoimaloiden yksikköteho on enintään 10 MW ja kokonaiskorkeus enintään 300 m. Tuulivoimala-alue on pinta-alaltaan noin 1860 hehtaaria.

Hankkeen tuotantoalue sijoittuu Isosydänmaan paliskunnan alueelle. Paliskunnan suurin sallittu eloporoluku on 2000 ja poronomistajia on 60. Hankkeen tuotantoalue rajautuu Oijärven paliskunnan alueeseen. Paliskuntien rajalla ei ole aita ja Oijärven paliskunnan poroja laiduntaa Isosydänmaan puolella. Oijärven suurin sallittu eloporomäärä on 1300 ja poronomistajia on 45. Paliskuntien poronhoito perustuu luonnonlaitumien ja porojen luontaisen laidunkiemeron ympärivuotiseen hyödyntämiseen. Alueen paliskunnat ovat erittäin huolissaan laidunlansan vähenemisestä ja pirstoutumisesta teollisen maankäytön ja vuoksi. Paliskunnissa on toiminnassa ja suunnitteilla huomattava määrä tuuli- ja aurinkovoiman tuotantoa. Lisäksi Isosydänmaan alueelle suunnitellaan Suhangon kaivoksen avaamista lähiaikoina. Poronhoidon laidun- ja toimintatila on loppumassa lounaisella poronhoitoalueella. Paliskuntien kanta Lakkasuon hankkeeseen on kielteinen.

Poronhoito on merkittävä elinkeino Simossa. Elinkeinolla on paljon paitsi välittömiä, myös välillisiä työllisyys- ja talousvaikutuksia mm. lihan jalostuksessa ja matkailussa. Poro ja poronhoito ovat tärkeä osa pohjoista kulttuuria, kulttuuriperintöä, matkailumarkkinoinnissakin käytettävää imagoa ja matkailupalveluita. Poronhoidolla on keskeinen rooli pohjoisen Suomen omavaraisuuden, huoltovarmuuden ja ruokaturvan ylläpitämisessä. Elinkeinojen merkitys etenkin sivukylien asuttuna pitämiseksi, elinvoimaisuudelle, turvallisuudelle ja maisemakuvalle on suuri.

Poronhoitolaki ja maakuntakaava

Poronhoito on merkittävä ja pitkän historian omaava maankäyttömuoto koko poronhoitoalueella. Poronhoito-oikeus ja siihen kiinteästi kuuluva vapaa laidunnusoikeus on ikiaikainen nautintaoikeus, joka on suoraan lailla turvattu erityinen oikeus (PHL 848/1990): ”Poronhoitoa saadaan tässä laissa säädetyin rajoituksin harjoittaa poronhoitoalueella maan omistus- tai hallintaoikeudesta riippumatta” (PHL 3§). Poronhoitolain 53 §:n mukaan: ”suunnitellessaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä, valtion viranomaisen on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan

edustajan kanssa.” Hankkeen suunnittelualueella on Metsähallituksen hallinnoimia valtion maita. PHL 53 §:n mukaiset neuvottelut tulee järjestää asianmukaisesti.

Alueella voimassa oleva Länsi-Lapin maakuntakaavan yleismääräys edellyttää, että ”Poronhoitoalueella on turvattava poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen alueiden käytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset. Poronhoitoon olennaisesti vaikuttavaa alueiden käyttöä suunniteltaessa on otettava huomioon poronhoidolle tärkeät alueet. Valtion maiden osalta on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajien kanssa.” Aluetta ei ole maakuntakaavassa merkitty tuulivoimapotentiaalisesti alueeksi.

Maankäyttö- ja rakennuslain (MRL, 132/1999) 32 §:n mukaan maakuntakaavan on oltava ohjeena yleiskaavaa laadittaessa ja muutettaessa. MRL 39 §:n mukaan yleiskaavaa laadittaessa on otettava huomioon kunnan elinkeinoelämän toimintaedellytykset. Yleiskaava ei saa aiheuttaa maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle kohtuutonta haittaa. Poronhoitajilla on alueella poronhoito-oikeus, he ovat oikeudenhaltijoita, joille ei saa hankkeen kaavalla aiheuttaa kohtuutonta haittaa. Kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin (MRL 9 §). Poronhoidon nykytila ja toiminta kaava-alueella ja sen vaikutusalueella tulee kuvata. Vaikutukset poronhoidolle tulee arvioida osallistaen alueen paliskunta.

Kaavan vaikutukset poronhoitoon

Poronhoito on ekstensiivinen maankäyttömuoto, jonka kannattavuus perustuu laajoihin laidunalueisiin ja porojen luontaisen laidunkierron mukaiseen vapaaseen laiduntamiseen. Paliskunnan toiminnalliseen ympäristöön kuuluvat erilaiset laidunalueet (mm. kesä, talvi, rykimä, vasoma), ja niille siirtymiseen käytettävät alueet, sekä paliskunnan poronhoidon toiminta-alueet ja infrastruktuuri (mm. kuljetusreitit, erotusaidat, kämpät, laidunkiertaidat ym.). Paliskunnan toiminta on suunnitelmallista elinkeinon harjoittamista. Kaikki paliskunnan alueelle tuleva uusi toiminta vaikuttaa poronhoitoon, sillä paliskunta eri osineen on yhtenäinen toimintaympäristö. Eri alueiden merkityksen suuruus vaihtelee paliskunnan sisällä.

Tuulivoimahanke aiheuttaa suoria ja epäsuoria laidunmenetyksiä Isosydänmaan ja Oijärven paliskunnille. Hankealue on porojen kevätlaidunalueita ja vasoma-alueita sekä syys- ja talvilaidunta. Rajalla ei ole aita ja paliskuntien porot laiduntavat rajan molemmin puolin. Porojen laidunkierto kulkee alueen läpi syksyllä ja keväällä. Hankkeen suunnittelu- ja vaikutusalueelle sijoittuvat suojelunalueet ja niiden välillä olevat jängät ovat ainoita rauhallisia laidunalueita tässä osassa paliskunnan aluetta. Alueella on ravinteikkaat, rehevät suojelunalueet, jotka ovat arvokkaita laidunalueita. Alue on lähes yhtenäistä jänkkää, myös suojelunalueiden ulkopuolella. Hankealueen kangasmaat ovat tämän paliskunnan osan parhaita syyslaidunalueita. Hankealueen koillispuolelle sijoittuu Isosydänmaan siirtoaitapaikka. Poroja on käsitelty aitapaikalla kesällä vasanmerkinnässä. Aidassa on merkitty noin 200-250 vasaa.

Useiden pohjoismaisten tutkimusten mukaan porot välttävät ihmistoiminnan aiheuttamaa häiriötä, ja ovat sille herkkiä etenkin kevättalvella, vasoma-aikana ja sen jälkeen pienten vasojen kanssa (Skarin &

Åhman 2014, Skarin ym. 2015, Skarin ym. 2018, Skarin ym. 2021). Etenkin Ruotsissa on tutkittu poronhoidolle aiheutuvia vaikutuksia tuulivoiman osalta. Skarinin ym. (2015) mukaan vasomisaikana porovaatimet välttivät tuulipuistoja niiden rakentamisaikana jopa 3,5 km päähän alueesta. Porojen laidunalueen välttämistä ilmeni sekä elinpiirin valinnan tasolla, että elinpiirin sisällä tapahtuvalla laitumen valinnan tasolla. Porot myös lakkasivat käyttämästä tai käyttivät vähemmän tuulipuistojen läheisistä vaikiintuneista kulkureiteistään ja liikkuivat nopeammin alueen poikki, mikä kielii stressistä (Skarin ym. 2015). Tuulivoiman aiheuttama häiriö (melu ja liike) porojen laiduntamiselle vasoma-aikana on todettu myös pysyvän hankkeiden toiminnan aikaisena (Skarin ym. 2018). Tällöin aiheutuu välillisiä laidunmenetyksiä laajemmalla alueella kuin itse hankealue. Mikäli laidunresurssi esimerkiksi kulumisen vuoksi vähenee alueelta ja alue muuttuu rauhattomaksi, on mahdollista, että porot eivät pysy alueella myöskään syksyllä ja syystalvella. Tämä johtaa siihen, että poronhoito tulee järjestää alueella uudelleen, mikä vaatii työtä ja mahdollisesti uusia poronhoidon rakenteita. Tutkimuksen mukaan tuulivoimatuo-
tanto yhdessä muun maankäytön kanssa vaikutti negatiivisesti porojen ja poronhoidon optimaaliseen laidunten käyttöön myös syksyllä ja talvella ja muun muassa porokolarit ja petovahingot, sekä poronhoitotyöt lisääntyivät (Skarin ym. 2021). Tutkimustiedon ja poronhoitoalueen paliskuntien kokemusten perusteella alueen porojen vasominen siirtyy muualle, mikäli alueelle rakennetaan tuulivoimaa. Myös porojen käsitteleminen alueelle todennäköisesti päättyy tai vaikeutuu merkittävästi, sillä näin on käynyt muualla paliskunnissa. Syyslaidunkierto suuntautuu alueelta pois, jolloin porot voivat kulkeutua viljelyksille, naapuripaliskuntaan tai poronhoitoalueen ulkopuolelle.

Alueella korostuvat yhteisvaikutukset lähialueen Viinamäen ja Halmekankaan tuulivoimateollisuusalueiden kanssa. Lisäksi viereen suunnitellaan Kivimaan hanketta. Vaikka alueet näyttäisivät suuren mittakaavan kartalla erillisiltä, niistä muodostuu käytännössä yhtenäinen teollisuusalue.

Laidunten vähentyessä, pirstoutuessa ja käytettävyyden heiketessä muuten, porojen laidunnuspaine lisääntyy muilla alueilla ja laitumet kuluvat epätasaisesti. Tämä voi johtaa siihen, että porojen teurastuotto (vasaprocentti) alenee, teuraspainot alenevat ja porotalouden lihantuotto kärsii. Toisaalta poroja voidaan joutua ottamaan lisäruokinnan piiriin entistä aiemmin, jos ne pyrkivät lähtemään normaaleilta laidunalueiltaan pois tai jos ne eivät saa tarpeeksi ravintoa kuluneilta laidunalueilta. Aikaistunut lisäruokinta tarkoittaa lisäkustannuksia ja elinkeinon kannattavuuden heikkenemistä edelleen. Hanke voi aiheuttaa porojen siirtymisen alueille, missä ne aiheuttavat haittaa viljelyksille ja vakitukselle asutukselle. Tämä on poronhoitolaissa kiellettyä, joten paliskunnalle aiheutuu lisätyötä ja kustannuksia porojen siirtämisestä, vahinkojen estämisestä ja korvaamisesta. Lisäksi aiheutuu ristiriitoja asukkaiden kanssa. Porojen siirtäminen vaikeuttaa poronhoitotöitä ja lisää niiden kustannuksia. Rauhallisilta laidunalueilta vilkkaille pääteille johtavat tiet, jotka pidetään talvellakin auki, johdattavat porot suuremman kolaririskin alueille, päätiestölle. Toiminta-ajan lisäksi myös rakentamisaikana on paliskuntien mukaan tapahtunut porokolareita tuulivoimahankealueilla. Tuottava porokarja heikkenee ja vähenee, mitä porokolareista saatava korvaus ei kata.

Myös hankkeeseen liittyvä mahdollinen voimajohto vähentää ja pirstoo laitumia, vaikuttaa porojen laidunnukseen ja voi vaikeuttaa poronhoitotöitä. Joidenkin paliskuntien kokemuksen mukaan porot eivät

mielellään laidunna voimajohtojen alla. Paliskuntien kokemuksen mukaan voimajohtoaukolla lisääntyy (luvaton) moottorikelkkailu talvella/kevättalvella. Tämä aiheuttaa rauhattomuutta, mikä voi ohjata poroja kulkemaan kelkkajäljillä, missä ne altistuvat kolareille.

Hankealueella rakennettavaan ja parannettavaan tiestöön sekä tuulivoimaloiden perustuksiin tarvitaan suuret määrät soraa tai muuta maa-ainesta. Maa-ainesten ottaminen poronhoitoalueelta lisää poronhoidon laidunmenetyksiä, mikä myös on yksi energiantuotannon kumulatiivisista vaikutuksista.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma

Kaavassa on selvitettävä sen vaikutukset niin laajasti kuin niitä arvioidaan olevan. Poronhoitoon kohdistuvat vaikutukset aiotaan arvioida YVA-menettelyn yhteydessä. YVA:n vaikutusten arvioinnin tulee olla asianmukainen ja riittävä. Vaikutusten arviointia voi olla tarpeen jatkaa kaavassa. Vaikutusten arvioinnissa on hankkeen arvioinnin lisäksi syytä kiinnittää erityistä huomiota yhteisvaikutusten arviointiin kaikkien Isosydänmaan ja Oijärven paliskuntien toiminta-alueella toiminnassa ja suunnitteilla olevien hankkeiden kanssa.

Isosydänmaan ja Oijärven paliskunnat sekä Paliskuntain yhdistys on merkitty OAS:n kaavan osallisiksi asiaan kuuluvasti. Hanke sijoittuu osittain valtion maille. Alueen paliskuntien kanssa tulee käydä hankkeesta poronhoitolain 53 §:n mukaiset neuvottelut. Neuvottelut tulee käydä YVA:n selostusvaiheessa ja tarvittaessa neuvotteluita on jatkettava osayleiskaavan edetessä. Osayleiskaavan aikana voidaan neuvotella paliskunnan kanssa esimerkiksi hankkeen voimaloiden sijoittamisesta ja muusta poronhoidon toiminnan turvaamisesta. Paliskuntien kanssa järjestettävät neuvottelut on syytä kirjata osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan.

YVA- ja kaavamenettelyiden aikana tulee etsiä toimenpiteitä haitallisten vaikutusten estämiseen, lieventämiseen ja kompensointiin yhteistyössä alueen poronhoidon harjoittajien kanssa. Alueelle rakentuvien tuulivoimateollisuusalueiden ja hankkeiden yhteisvaikutukset ja niiden vaikutus poronhoidon harjoittamiseen huolestuttaa Isosydänmaan ja Oijärven paliskuntia ja Paliskuntain yhdistystä. Paliskunnat vastustavat hanketta sen aiheuttamien todennäköisten, kohtuuttomien haittojen vuoksi.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

Lausunnon valmistelija, lisätiedot: Marja Anttonen, etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi, +358 40 1247422

Viitteet

Skarin A. & B. Åhman (2014). Do human activity and infrastructure disturb domesticated reindeer? The need for the reindeer's perspective. *Polar Biology* 37 s. 1041-1054.

Skarin, A. Nellemann C. Rönnegård L. Sandström P. & H. Lundqvist (2015). Wind farm construction impacts reindeer migration and movement corridors. *Landscape Ecology* 30: 1527-1540.

Skarin, A., Sandström, P., Alam, M. (2018). Out of sight of wind turbines—Reindeer response to wind farms in operation. *Ecology and Evolution* 2018; 1-14.

Skarin, A., Sandström, P., Niebuhr B.B., Alam, M. & S. Adler (2021). Renar, renkötsel och vindkraft. Vinter- och barmarksbete. Rapport 7011. Naturvårdverket. 126 s.

ma/ao